

Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у 5 класі Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь у 2022/2023 навчальному році

Освітня реформа «Нова українська школа» у 2022/2023 навчальному році стартує у *базовій школі* за новим Державним стандартом базової середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

На основі Державного стандарту розроблена Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України 19.02. 2021 р. № 235), що включає:

- загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі та циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;
- варіанти типових навчальних планів;
- перелік модельних навчальних програм;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу;
- опис інструментарію оцінювання.

Відповідно до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти на вивчення **освітньої галузі «Соціальна та здоров'язбережувальна»** пропонується наступна кількість годин:

на тиждень: рекомендована - 1,5 год;

мінімальна - 1 год;

максимальна - 3 год.

Заклад освіти самостійно (п.26 Державного стандарту) визначає навчальне навантаження в межах діапазону від «мінімального» до «максимального». У типових навчальних планах навантаження орієнтоване на *рекомендований* навчальний час.

На вивчення обов'язкового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі передбачено 1 год. на тиждень. Заклади загальної середньої освіти за потреби можуть створювати на основі обраної модельної навчальної програми «Здоров'я, безпека та добробут» власні навчальні програми відповідно до принципу академічної доброчесності. У пакеті з одним із навчальних курсів за вибором: «Вчимося жити разом» , «Етика» або «Культура добросусідства». Оскільки освітня галузь Соціальна та здоров'язбережувальна є цілісною як за

змістом, так і за результатами навчання, зазначені курси в одному пакеті мають бути взаємоузгодженими та не дублювати один одного.

Метою навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є формування в учня/учениці відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку та навколишнє середовище, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, життєвих навичок, впевненості в собі, розвиток підприємливості, фінансової грамотності, активного громадянства, доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку. Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» спрямований на розвиток у учнівства ключових, предметних і наскрізних компетентностей, сприятливих для здоров'я, безпеки, добробуту, успішної соціалізації та самореалізації особистості.

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» має практико-орієнтований характер, враховує нові умови освітньої діяльності: варіативність соціально-територіальних і родинних умов життя, що впливає на пізнавальні потреби і життєві цінності дітей; оновлення освітнього середовища; інклюзивне навчання; подолання різних проявів дискримінації; розвиток критичного мислення; партнерство з батьками, громадою.

Навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у адаптаційному циклі (5-6 класи) має базуватись на результатах, отриманих учнями початкових класів під час вивчення відповідної складової інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (1-4 класи). Законодавчо 5–6 класи визначено як адаптаційний цикл, що висуває певні вимоги до організації освітнього процесу. Віковому періоду 10–11 років властивий перехід від молодшого шкільного віку до підліткового. У цей період розширюється саме поняття «навчання» – діти свідомо вчать вчитися. Саме тому один із видів діяльності вчителя – спрямування учнів/учениць на оволодіння способами здобування знань, усвідомлення сенсу навчання як процесу саморозвитку. Адаптаційний цикл 5–6 класів є вирішальним у тому, навчатиметься дитина чи відмовиться від зусиль у цьому напрямі й самореалізовуватиметься в інший спосіб.

Методика проведення уроків інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5-6 класах має базуватися на засадах сучасної педагогіки партнерства, співпраці, співтворчості всіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогів, сім'ї та громади), що передбачає використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки та самопізнання.

Зміст інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі має відображати ціннісні орієнтири Нової української школи: унікальність й талановитість кожної дитини, відсутність дискримінації, формування цілісного світогляду, становлення вільної особистості, гармонійний фізичний та психоемоційний розвиток, добробут та безпека, утвердження людської гідності та доброчесності, визнання своєї ідентичності й активне громадянство.

У видах навчальної діяльності закладено алгоритм навчання, що інтегрує дослідницький, особистісно зорієнтований, компетентнісний підходи. Для здобувачів освіти це процес цілеспрямованого закономірного розвитку умінь цілепокладання, цілевиконання, в межах якого забезпечується свобода вибору мети, способів і засобів її реалізації, рефлексія.

Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання у 5 класі надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Увага вчителя має бути зосереджена на проведенні занять з використанням активних форм і методів навчання: роботи в парі та групах, евристичних бесід, ділових та рольових ігор, презентацій, навчальних дискусій, мозкових штурмів, круглих столів, конкурсів проєктів та дослідницьких робіт, навчальних тренінгів, кейс-методів, практичних групових й індивідуальних вправ, створення скрайбів та інфографіків, моделювання певного виду діяльності або ситуацій, STEM-проєктів, написання бізнес-планів або програм, екскурсій, інтерв'ю, розробці концептуальних карт, аналізу життєвих ситуацій.

Навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» спрямоване на формування в здобувачів освіти критичного мислення — умінь працювати з різними джерелами інформації та формулювати обґрунтовані запитання до них, що визначено Державним стандартом базової середньої освіти. До стратегій розвитку критичного мислення дітей підліткового віку належить: встановлення зв'язку із життєвим або особистим досвідом учнів; розуміння, що інформація може бути корисною і шкідливою; висловлювання оцінювальних суджень з опорою на текст і власний досвід; продукування своїх рішень щодо розв'язання проблемної ситуації.

Для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану рекомендується проведення на уроках психологічних хвилинок, які можна здійснювати відповідно до рекомендацій, розміщених на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://is.gd/ocxHD8>), використання просвітницьких матеріалів з офіційних сайтів НУШ, UNICEF Ukraine, МВС України (наприклад,

«Як поводитися в разі виявлення підозрілих предметів?» (<https://cutt.ly/NEVRVAp>), The Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) «З чого починається безпека» (<https://cutt.ly/BT7AK2e>). В умовах епідеміологічної ситуації, спричиненої корона вірусом SARS-CoV-2, необхідно надавати учням достовірну інформацію та науково обґрунтовані факти про коронавірус для того, щоб зменшити страхи через хворобу, а також підтримувати здатність учнів долати вторинні ефекти розповсюдження вірусу на їхні життя. Практичні поради щодо збереження та зміцнення здоров'я пропонуються на офіційних сайтах МОЗ України та Центру Громадського здоров'я. Всеукраїнські уроки з безпеки дорожнього руху для дітей розміщені на офіційному сайті «Безпечна країна» (mvs.gov.ua).

Оцінювання навчальних досягнень учнів у 5 класах за інтегрованим курсом «Здоров'я, безпека та добробут» та заповнення журналу здійснюється відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України, зокрема до Наказу Міністерства освіти і науки України №289 від 01.04.2022 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти» (https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/).

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти включає формувальне поточне та підсумкове тематичне. На кожному уроці має відбуватися поточне формувальне оцінювання шляхом педагогічного спостереження учителя за різними навчальними видами діяльності учнів, самооцінювання, аналізу учнівських робіт тощо. Поточне та підсумкове оцінювання може здійснюватись шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування, планування та виконання експериментальних досліджень, реалізації дослідницьких проєктів, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, схемами, тестування в електронному форматі тощо. Після завершення вивчення тематичних розділів має проводитися не менше чотирьох разів на рік підсумкове тематичне оцінювання. В кінці навчального року рекомендується проводити підсумкове завершальне оцінювання.

Кількість годин на вивчення кожного тематичного розділу інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі, зміст, обсяг і послідовність пропонованої учням інформації, організація її засвоєння можуть змінюватися відповідно до підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, в яких

відбувається освітній процес (в умовах воєнного часу, наближення епідемії, стихійне лихо, інфекційні хвороби тощо).

Вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» у 5 класі здійснюватиметься за обраною закладом освіти модельною навчальною програмою. На разі затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 такі модельні навчальні програми. Програми розміщено на офіційному вебсайті Державної наукової установи Інститут модернізації змісту освіти.

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» для 5-6 класів Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі представлений такими програмами:

1. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» (авт. Василенко С., Коваль Я., Колотій Л.)

2. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» (автори Воронцова Т., Пономаренко В., Лаврентьєва І., Хомич О.)

3. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи(інтегрований курс)»для закладів загальної середньої освіти (автори Хитра З.М., Романенко О.А.)

4. Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи(інтегрований курс)»для закладів загальної середньої освіти (автори: Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.)

5. Модельна навчальна програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5–6 класів (авторів Гущина Н. І., Василяшко І. П.)

Модельна навчальна програма – документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст інтегрованого курсу (навчального предмета) та види навчальної діяльності учнів. Всі модельні навчальні програми Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі розроблені на основі Державного стандарту базової середньої освіти та:

- ґрунтуються на визначених стандартом ціннісних орієнтирах;
- охоплюють формування наскрізних в усіх ключових компетентностях умінь;
- передбачають реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання у Соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі;

- ураховують наступність між циклами навчання на рівнях початкової та базової середньої освіти;
- орієнтуються на компетентнісний потенціал, що визначає здатність Соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь і ставлень та базові знання.

До кожної з модельних навчальних програм авторськими колективами та авторами створено підручники, зміст яких відповідає потребам сучасного учнівства. Електронні версії підручників є у вільному доступі на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» за покликаннями: <https://lib.imzo.gov.ua/vibr-pdruchnikv-5-klas-2021---2022-roki/> або [Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь \(imzo.gov.ua\)](https://lib.imzo.gov.ua/vibr-pdruchnikv-5-klas-2021---2022-roki/).

Для ефективного орієнтування у новоствореному навчальному контенті Інститутом модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/2022/04/06/v-instituti-modernizatsii-zmistu-osvity-pidhotovleno-resurs-navchal-no-metodychna-skarbnytsia-nush-5-6-klasy/>) підготовлено ресурс «Навчально -методична скарбниця. НУШ 5-6 класи:»), де навчальні та навчально-методичні матеріали розподілено за освітніми галузями Державного стандарту базової середньої освіти та відповідно до модельних навчальних програм: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1mC99CMln4MEbhW_G4v62ptgK8i0MpJA_v/edit#gid=1559956736.

Турчин О.В. методист відділу методики навчальних предметів природничо-математичного циклу, технологій та фізичної культури

